

Arany János balladaköltészete

„NEM VAGYOK ÉN CSAPODÁR”

Javasolt feldolgozási idő: 3 óra 10 perc

1. feladat

*Olvasd el az Ágnes asszony című balladát! Válaszolj röviden a kérdésekre!
(A ballada versszakait megszámoztuk, hogy könnyebben tudj dolgozni velük.)*

Ágnes asszony

Ballada

1. Ágnes asszony a patakban

Fehér lepedőjét mossa;

Fehér leplét, véres leplét

A futó hab elkapdossa.

Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

2. Odagyűl az utcagyermek:

Ágnes asszony, mit mos kelmed?

„Csitt te, csitt te! csibém vére

Keveré el a gyolcs leplet.”

Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

3. Összefutnak a szomszédnők:

Ágnes asszony, hol a férjed?

*„Csillagom, hisz ottbenn alszik!
Ne menjünk be, mert fölébred.”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.*

*4. Jön a hajdu: Ágnes asszony,
A tömlöcbe gyere mostan.
„Jaj, galambom, hogy’ mehetnék,
Míg e foltot ki nem mostam!”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.*

*5. Mély a börtön: egy sugár-szál
Odaférni alig képes;
Egy sugár a börtön napja,
Éje pedig rémtül népes.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.*

*6. Szegény Ágnes naphosszanta
Néz e kis világgal szembe,
Néz merően, – a sugárka
Mind belefér egy fél szembe.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.*

*7. Mert, alighogy félre fordul,
Rémek tánca van körülé;
Ha ez a kis fény nem volna,*

*Úgy gondolja: megőrülne.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.*

*8. Ím azonban, időtelve,
Börtönének zárja nyílik:
Ágnes a törvény előtt
Megáll szépen, ahogy illik.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.*

*9. Öltözetjét rendbe hozza,
Kendőjére fordít gondot,
Szöghaját is megsimítja
Nehogy azt higgyék: megbomlott.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.*

*10. Hogy belép, a zöld asztalnál
Tisztos őszek ülnek sorra;
Szánalommal néznek ő rá,
Egy se mérges, vagy mogorva.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.*

*11. „Fiam, Ágnes, mit mivelteél?
Szörnyü a bűn, terhes a vád;
Ki a tettet végrehajtá
Szeretőd ím maga vall rád.”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.*

12. „Ő bitón fog veszni holnap,
Ő, ki férjedet megölte;
Holtig vizen és kenyéren
Raboskodva bünhődöl te.”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

13. Körültekint Ágnes asszony,
Meggyőződni ép eszérül;
Hallja a hangot, érti a szót,
S míg azt érti: „meg nem őri.”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

14. De amit férjéről mondtak
A szó oly visszásan tetszik;
Az világos csak, hogy őt
Haza többé nem eresztik.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

15. Nosza sírni, kezd zokogni,
Sűrű záporkönnye folyván:
Liliomról pergő harmat,
Hulló vizgyöngy hattyu tollán.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

16. „Méltóságos nagy uraim!
Nézzen Istent kegyelmetek:

*Sürgetős munkám van otthon,
Fogva én itt nem ülhetek.”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.*

17. *„Mocsok esett lepedőmön,
Ki kell a vérfoltot vennem!
Jaj, ha e szenny ott maradna,
Hová kéne akkor lennem!”
Oh! irgalom atyja ne hagyj el.*

18. *Összenéz a bölcs törvényszék
Hallatára ily panasznak.
Csendesség van. Hallgat a száj,
Csupán a szemek szavaznak.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.*

19. *„Eredj haza, szegény asszony!
Mosd fehérre mocskos lepled;
Eredj haza, Isten adjon
Erőt ahhoz és kegyelmet.”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.*

20. *S Ágnes asszony a patakban
Lepedőjét újra mossa;
Fehér leplét, tiszta leplét*

A futó hab elkapdossa.

Oh! irgalom atyja, ne hagyj el

21. *Mert hiában tiszta a gyolcs,*

Benne többé semmi vérjel:

Ágnes azt még egyre látja

S épen úgy, mint akkor éjjel.

Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

22. *Virradattól késő estig*

Áll a vízben, széke mellett:

Hab zilálja rezgő árnyát,

Haja fürtét kósza szellet.

Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

23. *Holdvilágos éjjelenkint,*

Mikor a víz fodra csillog,

Maradozó csattanással,

Fehér sulyka messze villog.

Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

24. *És ez így megy évről-évre;*

Télen-nyáron, szünet nélkül;

Harmat-arca hó napon ég,

Gyöngye térde fagyban kékül.

Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

25. Őszbe fordul a zilált haj,
Már nem holló, nem is ében;
Torz-alakú ránc verődik
Szanaszét a síma képen.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

26. S Ágnes asszony a patakban
Régi rongyát mossa, mossa –
Fehér leple foszlányait
A szilaj hab elkapdossa.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

(1853)

1. Próbáld szerkezeti egységekre tagolni a balladát! Csoportosítsd a versszakokat, és utalj a csoportosítás szempontjaira!

2. Mi lehet a refrén szerepe a műben?

3. Kik a szereplői az első szerkezeti egységnek Ágnes asszonyon kívül?

4. Mi jelzi egyértelműen a második szerkezeti egységben Ágnes megőrlésének folyamatát?

Írd ki szó szerint a versszakokból a megfelelő részleteket!

5. Minek a jelképe a börtönben a fénysugár?

6. Melyik metaforák jelzik Ágnes megtisztulását a második szerkezeti egységben?

7. Hogyan viszonyulnak a bírák Ágnes asszonyhoz?

8. Mi jelzi az idő múlását a harmadik szerkezeti egységben? Idézd a versből!

2. feladat

Olvasd el az egyes feladatok előtt álló Arany-balladát! Válaszolj röviden a kérdésekre! (A balladák versszakait megszámoztuk, hogy könnyebben tudj dolgozni velük.) A linkekre kattintva meg is hallgathatod két ballada zenei feldolgozását.

[Youtube, Koncz Zsuzsa: Szondi két apródja, 1. rész](#)

[Youtube, Koncz Zsuzsa: Szondi két apródja, 2. rész](#)

Szondi két apródja

1. Felhőbe hanyatlott a drégeli rom,
Rá visszasüt a nap, ádáz tusa napja;
Szemközt vele nyájas, szép zöld hegy-orom,
Tetején lobogós hadi kopja.

2. Két ifiu térdel, kezökben a lant,
A kopja tövén, mintha volna feszület.
Zsibongva hadával a völgyben alant
Ali győzelem-ünnepet űlet.

3. „Mért nem jön a Szondi két dalnoka, mért?
Bülbül-szavu rózsák két mennyei bokra?
Hadd fűzne dalokból gyöngysorba fűzért,
Odaillót egy huri nyakra!”

4. *„Ott zödel az ormó, fenn zödel a hant
Zászlós kopiával a gyaur basa sírján:
Ott térdel a gyöngypár, kezében a lant,
És pengeti, pengeti, sírván.”*

5. *...S hogy feljöve Márton, az orosz pap,
Kevély üzenettel a bős Ali küldte:
Add meg kegyelemre, jó Szondi, magad!
Meg nem marad itt anyaszülte.*

6. *„Szép úrfiak! immár e puszta halom,
E kopja tövén nincs mér' zengeni többet:
Jertek velem, ottlenn áll nagy vigalom,
Odalenn vár mézizü sörbet. –”*

7. *Mondjad neki, Márton, im ezt felelem:
Kegyelmet uradtól nem vár soha Szondi,
Jézusa kezében kész a kegyelem:
Egyenest oda fog folyamodni.*

8. *„Serbet, füge, pálma, sok déli gyümölcs,
Mit csak terem a nagy szultán birodalma.
Jó illatu fűszer, és drága kenőcs...
Ali győzelem-ünnepe van ma!”*

9. *Hadd zúgjon az álgyu! pogány Ali mond,
És pattog a bomba, és röpked a gránát;
Minden tüzes ördög népet, falat ont:
Töri Drégel sziklai várát.*

10. *„Szép úrfiak! a nap nyugvóra hajolt,
Immár földi vállát bíborszínü kaftán,
Szél zendül az erdőn, – ott leskel a hold:
Idekinn hideg éj sziszeg aztán!”*

11. *A vár piacára ezüstöt, aranyt,
Sok nagybecsü marhát máglyába kihordat;
Harcos paripái nyihognak alatt:
Szügyeikben tört keze forgat.*

12. *„Aztán – no, hisz úgy volt! aztán elesett!
Zászlós kopiával hős Ali temette;
Itt nyugszik a halmon, – rövid az eset –;
Zengjétek Alit ma helyette!”*

13. *Két dalnoka is volt, két árva fiú:
Öltözteti cifrán bársonyba puhába:
Nem hagyta cselédit – ezért öli bú –
Vele halni meg, ócska ruhába!*

14. „S küldött Alihoz... Ali dús, Ali jó;
Lány-arcotok' a nap meg nem süti nála;
Sátrában alusztok, a szélül is ó:
Fiaim, hozzá köt a hála!"

15. Hogy vítt ezerekkel! hogy vítt egyedűl!
Mint bástya, feszült meg romlott torony alján:
Jó kardja előtt a had rendre ledűl,
Kelevéze ragyog vala balján.

16. „Ruszttem maga volt ő!... s hogy harcola még,
Bár álgyúgolyótul megtört ina, térde!
Én láttam e harcot!... Azonban elég:
Ali majd haragunni fog érte."

17. Mint hulla a hulla! veszett a pogány,
Kő módra befolyván a hegy menedékét:
Ő álla halála vérmosta fokán,
Diadallal várta be végét.

18. „Eh! vége mikor lesz? kifogytok-e már
Dícséretiből az otromba gyaurnak?
Eb a hite kölykei! vesszeje vár
És börtöne kész Ali úrnak."

19. Apadjon el a szem, mely célba vevé,
 Száradjon el a kar, mely őt lefejezte;
 Irgalmad, oh Isten, ne légyen övé,
 Ki miatt lőn ily kora veszte!

(1856. június)

1. A vers mely szereplőit ismered meg a képen?

2. Hány helyszín jelenik meg az első négy versszakban? Melyek ezek?

3. Ki beszél az ötödik versszakban? Miről szól ez a rész?

4. Mivel csábítja és mivel fenyegeti a török követ a két apródot?

5. Melyik versszakban vált szerepet a török követ? Hogyan? Mit bizonyít ez?

Tengeri-hántás

Ballada

1. *Ropog a tűz, messze sűt a vidékre,*

Pirosan száll füstje fel a nagy égre;

Körülállja egynehány fa,

Tovanyúlik rémes árnya;

S körül űli a tanyáknak

Szép legénye, szép leánya.

2. *„Szaporán, hé! nagy a rakás; mozogni!*

Nem is illik összebúva susogni.

Ki először piros csőt lel,

Lakodalma lesz az ősszel.

– Tegyetek rá! hadd lobogjon:

Te gyerek, gondolj a tűzzel.

3. *– Dalos Eszti szép leány volt, de árva.*

Fiatal még a mezei munkára;

Sanyarú volt beleszokni:

Napon égni, pirosodni,

– Hűvös éj lesz, fogas a szél! –

Derekának hajladozni.

4. *Deli karcsú derekában a salló,*

Puha lábán nem teve kárt a talló;

*Mint a búza, piros, teljes,
Kerek arca, maga mellyes,
– Teli a hold, most buvik fel –
Az egész lány ugyan helyes.*

5. Tuba Ferkó juhót őriz a tájon:
*Juha mételyt legel a rossz lapályon,
Maga oly bús... mi nem éri?
Furulyája mindig sí-ri,
– Aha! rókát hajt a Bodré –
Dalos Esztert úgy kíséri.*

6. Dalos Eszti – a mezőre kiment ő,
*Aratókkal puha fűvön pihent ő;
De ha álom ért reájok,
Odahagyta kis tanyájok'
– Töri a vadkan az „irtást” –
Ne tegyétek, ti leányok!*

7. Szederinda gyolcs ruháját szakasztja,
*Tövis, talló piros vérit fakasztja;
Hova jár, mint kósza lélek,
Ha alusznak más cselédek?...
– Soha, mennyi csillag hull ma! –
Ti, leányok, ne tegyétek.*

8. Tuba Ferkó a legelőt megúnta,
Tovahajtott, furulyáját se fúttá;
 Dalos Eszter nem kíséri,
 Maga halvány, dala sí-rí:
– Nagy a harmat, esik egyre –
 Csak az isten tudja, mér' rí.

9. Szomorún jár, tébolyog a mezőben,
Nem is áll jól semmi dolog kezében;
 Éje hosszú, napja bágyadt,
 Szive sóhajt - csak egy vágyat:
– De suhogjon az a munka! –
 Te, halál, vess puha ágyat.

10. Ködös őszre vált az idő azonban,
Török is már a tengerit Adonyban;
 Dalos Eszter csak nem jött ki:
 Temetőbe költözött ki;
– Az a Lombár nagy harangja! –
 Ne gyalázza érte senki.

11. Tuba Ferkó hazakerült sokára,
Dalos Esztit hallja szegényt, hogy jára;
 Ki-kimén a temetőbe
 Rossz időbe', jó időbe':

– Kuvikol már, az ebanyja! –
„Itt nyugosznak, fagyos földbe.”

12. Maga Ferkó nem nyughatik az ágyon,
Behunyt szemmel jár-kei a holdvilágon,
Muzsikát hall nagy-fenn, messze,¹
Dalos Eszti hangja közte,
– Ne aludj, hé! vele álmodsz –
Azt danolja: „gyere! jöszte!”

13. Nosza Ferkó, felszalad a boglyára,
Azután a falu hegyes tornyára;
Kapaszkodnék, de nem éri,
Feje szédül: mi nem éri?...
– Tizenkettőt ver Adonyban:
Elég is volt ma regélni. -”

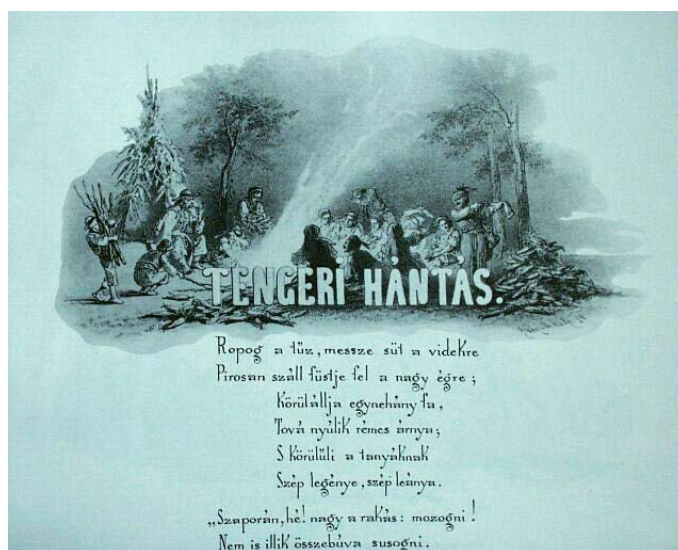
14. Lohad a tűz; a legények subába –
Összebúnak a leányok csuhába;
Magasan a levegőben
Repül egy nagy lepedő fenn:
Azon ülve muzsikálnak,
Furulyálnak, eltünőben.
(1877. július 15.)

¹ „Mezőn háló emberek sokszor vélnek magasan a légben felettük áthúzódó kísértetes zenét hallani, a (daemoni) zenészek valami nagy, kiterült ponyván repülnek tova.” – A. J.

6. Mi a *Tengeri-hántás* vershelyzete?

7. Mit jelöl az egyes versszakokon belül az ötödik sorban a páros gondolatjel?

Youtube, Koncz Zsuzsa: Vörös Rébék

Vörös Rébék

1. „Vörös Rébék általment a
Keskeny pallón s elrepült –”²
Tollázkodni, már mint varju,
Egy jegenyefára űlt.
Akinek azt mondja: kár!
Nagy baj éri és nagy kár:
Hess, madár!

2. Ő volt az, ki addig főzte
Pörge Dani bocskorát,
Míg elvette a Sinkóék
Cifra lányát, a Terát.
De most bezzeg bánja már,
Váltig hajtja: kár volt, kár!
Hess, madár!

3. Pörge Dani most őbenne
Ha elbotlik se köszön,
S ha ott kapja, kibuktatja
Orrával a küszöbön.
Pedig titkon oda jár,

² „E két sor népmondai töredék.” – A. J.

Szép asszonynak mondja: kár!

Hess, madár!

4. *Cifra asszony színes szóra*

Tetteti, hogy mit se hajt:

„Kend meg köztünk ne csináljon

Háborodást, házi bajt,

Nem vagyok én csapodár.”

Rebi néni mondja: kár!

Hess, madár!

5. *Másszor is jön, hoz fehér pénzt,*

Piros kendőt s egyebet:

„Nesze, lányom? e mézes bor

Erősítse a szived:

Szépnek úgy nem tenni kár!”

6. - *„Hadd jöjjön hát a kasznár.”*

Hess, madár!

Háborúság, házi patvar

Attól kezdve van elég;

De nem hallik a szomszédba:

Pörge Dani tűri még.

A bölcső is ott van már:

Künn egy varju mondja: kár!

Hess, madár!

7. „Asszony, ördög! vidd apádnak

Haza ezt a gyermeket –

Ne! a varjut (hol a puszkám?)

Útra meglövöm neked.”

Varju azt se mondja: kár!

El sem is rebbenti már:

„Hess, madár!

8. Híre terjed a helységben:

„Tudjátok, mi az eset?

Pörge Dani egy varjút lőtt

S Rebi néni leesett!”

Rebi lelke nem vón’ kár:

De, mint varju, visszajár

Hess, madár!

9. Gyilkost a törvény nyomozza;

Szegény Dani mit tegyen?

Útnak indul, bujdosásnak,

Keskeny pallón átmegyén.

Szembe jött rá a kasznár.

Varju elkiáltja: kár!

Hess, madár!

10. Keskeny a palló kettőnek:

Nem térhet ki a Dani;

Egy billentés: lent a vízben
Nagyot csobban valami.
Sok eső volt: mély az ár.
Varju látja, mondja: kár!
Hess, madár!

11. Bujdosónak kín az élte;
Reszket, ha levél zörög:
Felvont sárkányt vesz kezébe,
Hajtja éh: „megállj, görög!”
Varjú mind' kíséri: „kár!...
Fennakadsz te, szép betyár!”
„Hess, madár!”

12. „Most ebédre, hollók, varjak
Seregestül, aki van!
De szemét ne bántsá senki:
Azzal elbánok magam.”
Fekete volt; mint bogár:
Asszony ott sír: „mégis kár!
Hess, madár!”

13. Vörös Rébék általment a
Keskeny pallón: most repül;
Egy varjúból a másikba
Száll a lelke, vég ne'kül

S kinek ő azt mondja: kár!

Nagy baj éri és nagy kár.

Hess, madár!

(1877. szeptember 26.)

8. Milyen szerkezetű a *Vörös Rébék* című ballada?

9. Mit gondolsz, minek a jelképe a varjúvá változott Rebi néni?
